

השכלה

חוזרים בתבונה

התנועה ליהדות חופשית

אזרחות לבגרות

פרויקט השכלה: גישה חופשית לידע ולמיומנויות חיים

תוכן עניינים

1. הרעיון הדמוקרטי ותנועת ההשכלה
2. היסודות הקונסטיטוציוניים ומגילת העצמאות
3. מאפייני מדינת ישראל כמדינה יהודית ופלורליסטית
4. הגישות כלפי אופיה של המדינה וסוגיית הזהות
5. זכויות האדם האזרח והמיעוטים
6. המשטר ורשויות השלטון
7. הכרעת הרוב הגבלת השלטון והפרדת רשויות
8. תקשורת ופוליטיקה בישראל

אזרחות לבגרות הוא ספר לימוד מקיף להכנה לבחינת הבגרות באזרחות. הספר מכסה את כל הנושאים הנדרשים: הרעיון הדמוקרטי, מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית, זכויות אדם, רשויות השלטון ועוד.

ידע קודם נדרש

מומלץ ללמוד תחילה את הספר "אזרחות בסיסית".

הרעיון הדמוקרטי ותנועת ההשכלה

הרעיון הדמוקרטי ותנועת ההשכלה

תנועת ההשכלה

תנועת ההשכלה (Enlightenment) במאה ה-18 הניחה את היסודות לדמוקרטיה המודרנית. הוגים כמו ג'ון לוק, מונטסקייה וז'אן-ז'אק רוסו פיתחו רעיונות של זכויות טבעיות, הפרדת רשויות ואמנה חברתית.

עקרונות מרכזיים

- זכויות טבעיות (לוק) — לכל אדם זכויות מלידה: חיים, חירות וקניין
- הפרדת רשויות (מונטסקייה) — חלוקת הכוח בין רשויות שונות
- אמנה חברתית (רוסו) — השלטון מבוסס על הסכמת העם
- רצון כללי — השלטון צריך לפעול לטובת הכלל

השפעה

רעיונות אלו השפיעו על המהפכה האמריקאית (1776), המהפכה הצרפתית (1789), והמשטרים הדמוקרטיים המודרניים.

היסודות הקונסטיטוציוניים ומגילת העצמאות

היסודות הקונסטיטוציוניים ומגילת העצמאות

מגילת העצמאות

מגילת העצמאות של מדינת ישראל הוכרזה ב-14 במאי 1948. היא מבטאת את הזכות ההיסטורית של העם היהודי למדינה ומתחייבת לעקרונות דמוקרטיים.

עקרונות מרכזיים במגילה

- הקשר ההיסטורי של העם היהודי לארץ ישראל
- הצהרת בלפור והחלטת האו"ם
- הקמת מדינה יהודית
- שוויון זכויות "ללא הבדל דת, גזע ומין"
- חופש דת, מצפון, לשון, חינוך ותרבות

חוקי יסוד

בהיעדר חוקה פורמלית, ישראל מחוקקת **חוקי יסוד** שמהווים את החוקה בהתהוות: חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו, חוק יסוד: חופש העיסוק, חוק יסוד: הכנסת ועוד.

מאפייני מדינת ישראל כמדינה יהודית

ופלורליסטית

מאפייניה של מדינת ישראל כמדינה יהודית ופלורליסטית

מדינה יהודית

- חוק השבות — כל יהודי זכאי לעלות לישראל
- סמלי המדינה — דגל (מגן דוד), המנון (התקווה), סמל (מנורה)
- שפה — עברית כשפה רשמית
- לוח שנה — הלוח העברי הוא הלוח הרשמי
- שבת וחגים — ימי המנוחה הרשמיים
- חינוך — לימודי מורשת ישראל

מדינה דמוקרטית

- בחירות חופשיות ושוות
- שלטון החוק
- זכויות אדם
- הפרדת רשויות

פלורליזם

ישראל היא חברה פלורליסטית ומגוונת: יהודים מעדות שונות, ערבים (מוסלמים, נוצרים, דרוזים), וקבוצות נוספות.

המתח בין יהודית לדמוקרטית

לעתים נוצר מתח בין אופייה היהודי של המדינה לבין עקרונותיה הדמוקרטיים.

הגישות כלפי אופיה של המדינה וסוגיית הזהות

הגישות כלפי אופיה של המדינה וסוגיית הזהות

גישות שונות

הגישה הליברלית-אוניברסלית

המדינה צריכה להיות דמוקרטית קודם כל, עם שוויון מלא לכל אזרחיה.

הגישה הלאומית-יהודית

המדינה היא ביטוי להגדרה עצמית של העם היהודי, ואופייה היהודי צריך לבוא לידי ביטוי.

הגישה הדתית

המדינה צריכה להתנהל על פי ההלכה היהודית.

הגישה הערבית

דרישה לשוויון מלא ולהכרה בזהות הלאומית הערבית.

סוגיית הזהות

ישראל מתמודדת עם שאלות זהות מורכבות: מיהו יהודי? מהו היחס בין דת ומדינה? כיצד לשמור על אופי יהודי ולהבטיח שוויון לכלל האזרחים?

זכויות האדם האזרח והמיעוטים

זכויות האדם, האזרח והמיעוטים בישראל

חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו (1992)

מגן על: הזכות לחיים, לגוף, לכבוד, לפרטיות, לקניין, לחירות, ליציאה וכניסה מהארץ.

חוק יסוד: חופש העיסוק (1994)

כל אזרח זכאי לעסוק בכל עיסוק או מקצוע.

זכויות המיעוטים

- **ערבים אזרחי ישראל** — זכות הצבעה, ייצוג בכנסת, שפה ערבית
- **דרוזים** — שירות צבאי, שילוב בחברה
- **חרדים** — מערכת חינוך עצמאית

מדינת רווחה

ישראל כמדינת רווחה — ביטוח לאומי, מערכת בריאות ציבורית, חינוך חינם, דיור ציבורי.

פסקת ההגבלה

ניתן להגביל זכויות רק בחוק ההולם את ערכי המדינה, שנועד לתכלית ראויה ובמידה שאינה עולה על הנדרש.

המשטר ורשויות השלטון

המשטר ורשויות השלטון

הרשות המחוקקת — הכנסת

120 חברי כנסת. תפקידים: חקיקה, פיקוח, בחירת נשיא, מתן/שלילת אמון בממשלה.

הרשות המבצעת — הממשלה

בראשות ראש הממשלה. תפקידים: ניהול שוטף, ביצוע חוקים, מדיניות חוץ וביטחון, תקציב.

הרשות השופטת

- בית המשפט העליון — ערכאת ערעור עליונה ובג"צ
- בתי משפט מחוזיים
- בתי משפט שלום

בג"צ

בית המשפט הגבוה לצדק — מוסמך לדון בעתירות נגד רשויות המדינה, לפסול חוקים הסותרים חוקי יסוד (ביקורת שיפוטית).

נשיא המדינה

ראש המדינה, תפקיד סמלי. נבחר ע"י הכנסת לכהונה של 7 שנים.

מבקר המדינה

מבקר את פעולות הממשלה, הרשויות המקומיות וגופים ציבוריים.

הכרעת הרוב הגבלת השלטון והפרדת רשויות

הכרעת הרוב, הגבלת השלטון, שלטון החוק והפרדת רשויות

עקרונות הכרעת הרוב

החלטות מתקבלות ברוב קולות, אך תוך הגנה על זכויות המיעוט.

הגבלת השלטון

מנגנונים המגבילים את כוח השלטון: חוקי יסוד, ביקורת שיפוטית, מבקר המדינה, אופוזיציה, תקשורת חופשית.

שלטון החוק

כולם כפופים לחוק — אזרחים ונבחרי ציבור. עקרונות: שוויון בפני החוק, החוק מגן על זכויות, פעולות השלטון מבוססות על חוק.

הפרדת רשויות

- מחוקקת (כנסת) — מחוקקת חוקים
- מבצעת (ממשלה) — מבצעת מדיניות
- שופטת (בתי משפט) — שופטת ומפרשת

כל רשות מפקחת על האחרות (איזונים ובלמים).

הקואליציה והאופוזיציה

- קואליציה — הסיעות התומכות בממשלה
- אופוזיציה — הסיעות המתנגדות — תפקיד חיוני בביקורת ובפיקוח

תקשורת ופוליטיקה בישראל

תקשורת ופוליטיקה בישראל

תפקיד התקשורת

"הרשות הרביעית" — פיקוח על השלטון, מסירת מידע, עיצוב סדר יום, במה לדיון ציבורי.

חופש העיתונות

בישראל יש חופש עיתונות רחב. הצנזורה הצבאית מוגבלת לנושאי ביטחון בלבד.

הפוליטיקה הישראלית

- שיטת ייצוג יחסי — מספר המושבים לפי אחוזי ההצבעה
- אחוזה חסימה — סף מינימלי לכניסה לכנסת
- ריבוי מפלגות — מערכת רב-מפלגתית
- ממשלות קואליציוניות

מפלגות וזרמים

- ימין-שמאל (כלכלי ומדיני)
- דתיים-חילוניים
- מפלגות מגזריות

אתגרים

- השפעת הכסף על הפוליטיקה
- רשתות חברתיות ו"חדשות מזויפות"
- ריכוזיות בבעלות על כלי תקשורת
- האיזון בין חופש ביטוי לבין הסתה

הופק ע"י חוזרים בתבונה · betvuna.com

מקור התוכן : ויקיספר — רישיון CC BY-SA 4.0 · התוכן עובד והותאם

© 2026 חוזרים בתבונה · כל התוכן מוגש תחת רישיון CC BY-SA 4.0 · betvuna.com